

CYFARFOD	CYNGOR
DYDDIAD	6 Mawrth 2025
PENNAWD	Sefydlu Cyd-Bwyllgor Trosolwg A Chraffu Cyd-Bwyllgor Corfforedig Y Gogledd
AWDUR	Swyddog Monitro
PWRPAS	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sefydlu Cyd-bwyllgor Trosolwg a Chraffu Cyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd gyda'r Cylch Gorchwyl sydd yn Atodiad 1. 2. Cytuno bod pwerau Pwyllgorau Craffu Lleol y darperir ar eu cyfer o dan Reoliadau Cyd-bwyllgorau Corfforedig (Cyffredinol) (Rhif 2) (Cymru) 2022 yn cael eu cadw 3. Cytuno y bydd cydbwysedd gwleidyddol enwebeion Cyngor Gwynedd i'r pwyllgor trosolwg a chraffu ar y cyd (CBTcH) yn adlewyrchu aelodaeth Cyngor Gwynedd yn hytrach nag chyfanswm aelodaeth holl gynghorau Gogledd Cymru . 4. Cytuno y bydd yr ysgrifenyddiaeth ar gyfer y Cyd-bwyllgor Trosolwg a Chraffu yn cael ei ddarparu gan y CBC yn unol â'r Cylch Gorchwyl
AELOD CABINET	Cyng. Nia Jeffreys , Arweinydd y Cyngor.

Rhesymau dros y Penderfyniad

Darparu ar gyfer trefniadau craffu ar gyfer Cyd-bwyllgor Corfforaethol y Gogledd (y "CBC")

Mae canllawiau statudol ac arfer presennol yn arwain tuag at y chwe chyngor yn sefydlu model craffu trosolwg ar y cyd fel bod un corff penodol sy'n cael ei drochi yng ngwaith y CJC. Ni fydd y corff hwn yn dadleoli gallu craffu lleol ar y CJC fel corff partner.

Cefndir

1. Sefydlwyd Cyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd ar 1 Ebrill 2021 ac wedi hynny derbyniodd ei swyddogaethau ym mis Mehefin 2022. Ar hyn o bryd y swyddogaethau hyn yw:
  - paratoi, monitro, adolygu a diwygio Cynllun Datblygu Strategol rhanbarthol;

- datblygu Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol gyda pholisïau ar gyfer trafndiaeth ranbarthol;
  - y pŵer i wneud unrhyw beth sy'n debygol o hyrwyddo lles economaidd
2. Mae'n gorff awdurdod lleol ar wahân gyda'i swyddogaethau a'i aelodaeth ei hun sy'n dod yn bennaf o 6 Cyngor Gogledd Cymru ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri. Mae'n ofyniad statudol iddo, i bob pwrpas, fabwysiadu'r rhan fwyaf o drefniadau llywodraethu sy'n perthyn i Brif Awdurdod, gan gynnwys Cyfansoddiad, Is-bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, Is-bwyllgor Safonau a gofynion cyfreithiol eraill gan gynnwys Adolygiadau Perfformiad, Polisiâu Cydraddoldeb a Bioamrywiaeth a chydymffurfio â safonau'r Gymraeg.
  3. Mae'r angen am graffu'r CBC wedi'i ymgorffori yn y Rheoliadau a'r Canllawiau Statudol. Mae elfen o "graffu" eisoes wedi'i chynnwys ar ffurf yr Is-bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er enghraifft, ond mae gan hwn broses a rôl perfformio benodol ac nid yw'n Bwyllgor "Trosolwg a Chraffu." Mae disgwyliad y bydd y CBC yn cael ei Graffu.

Trosolwg a Chraffu

4. Mae'r gofyniad i sefydlu Pwyllgorau Craffu yn rhan gynhenid o'r system Weithredol. Fodd bynnag, nid oes gofyniad statudol cyfatebol i CBC sefydlu ei Is-bwyllgorau Craffu ei hun i arfer swyddogaethau o'r fath. Yn wir, mae'r canllawiau statudol cyfredol ("y Canllawiau") ar CBC yn rhagweld y bydd hyn yn seiliedig ar graffu gan yr awdurdodau cyfansoddol:

34. Trefniadau trosolwg a chraffu

34.1 Cynigir rheoliadau ar drosolwg a chraffu ar gyfer gwanwyn 2022. Rhagwelir y bydd hyn yn seiliedig ar graffu gan awdurdodau cyfansoddol y CBC ac nid y CBC yn craffu ei waith ei hun. Bydd hyn yn rhan bwysig o atebolrwydd democrataidd y CBC. Fel rhan o ddull cyffredinol y cynghorau ar gyfer craffu, dylid ymgymryd ag unrhyw drefniadau craffu yn unol ag unrhyw ganllawiau cyhoeddus ar graffu a'r Llawlyfr Democratiaeth (pan gaiff ei gyhoeddi).

34.2 Wrth ystyried y dull mwyaf effeithiol ac effeithlon ar gyfer craffu, dylai cynghorau cyfansoddol a Chyd-bwyllgorau Corfforedig roi ystyriaeth i fuddion cyd-bwyllgor trosolwg a chraffu sy'n cynnwys y cynghorau cyfansoddol. Fodd bynnag, rhaid i'r nod a'r uchelgais glir gynnwys creu, hwyluso ac annog cyswllt democrataidd clir yn ôl i'r cynghorau cyfansoddol.

34.3 Fel rhan o'r rheoliadau a drafodwyd yn 34.1, cynigir y bydd dyletswydd gan aelodau a staff CBC i ddarparu gwybodaeth i'r pwyllgor craffu; mynychu cyfarfodydd pwyllgor os oes gofyn gwneud hynny; ac ystyried unrhyw adroddiad neu argymhellion a wneir gan bwyllgor o fewn y trefniadau y cytunwyd arnynt ac sy'n berthnasol i'r CBC

(Cyd-bwyllgorau Corfforedig: Canllawiau Statudol - LIC 2022)

5. Mae **Rheoliadau Cyd-bwyllgorau Corfforedig (Cyffredinol) (Rhif 2) (Cymru) 2022** yn gosod dyletswydd ar y CBC i gydweithredu gyda Phwyllgor Craffu "perthnasol" ac i ymateb i unrhyw adroddiadau ac argymhellion a gaiff eu paratoi gan y Pwyllgor Craffu. Gall "Pwyllgor Craffu Perthnasol" fod yn Bwyllgor o'r Awdurdodau Cyfansoddol, neu'n Gyd-bwyllgor Craffu a benodir gan yr awdurdodau hynny. Golyga hyn pan fydd pwyllgor craffu yn arfer ei bwerau i lunio adroddiad i'r awdurdod neu ei weithrediaeth "ar faterion sy'n effeithio ar ardal yr awdurdod neu breswylwyr yr ardal honno" a'i fod yn ymwneud â swyddogaethau'r CBC, bydd gofynion penodol yn deillio o hyn:

Mae'n rhaid i'r CBC gydweithredu â'r Pwyllgor Craffu Perthnasol a rhoi cymorth rhesymol o'r fath iddo yn ôl ei ofyn yn cynnwys:

- trefnu i aelod o'r CBC fynychu i ateb cwestiynau
- trefnu i aelod o staff y CBC fynychu i ateb cwestiynau
- darparu gwybodaeth
- darparu dogfennau (gyda darpariaeth ar gyfer gwybodaeth eithriedig)
- ystyried yr adroddiad neu'r argymhelliad, ac
- os yw'r Pwyllgor Craffu yn cyhoeddi adroddiad yn ffurfiol, mae'n rhaid i'r CBC gyhoeddi datganiad yn nodi'r camau y mae'n bwriadu eu cymryd o ganlyniad i'r adroddiad neu'r argymhelliad wrth arfer ei swyddogaethau o fewn deufis

Fydd yr hawl yma ddim yn cael ei ddisodli drwy sefydlu CBTCh.

Craffu Cyd-bwyllgorau Corfforedig Presennol – Cymru.

6. Ar hyn o bryd mewn perthynas â'r tri Cyd-bwyllgor Corfforedig arall yng Nghymru, rhoddwyd trefniadau cydgraffu mewn lle. Mae'r trefniadau hyn naill ai'n CBTCh a grëwyd ac a gytunwyd gyda'r Cynghorau cyfansoddol neu a sefydlwyd gan CBC fel rhan o'i drefniadau llywodraethu. Mae rhai ohonynt yn dyddio'n ôl cyn Rheoliadau 2022.

Amlinelliad o rolau craffu CBTCh y CBC:

7. (a) Adolygu neu graffu'r penderfyniadau neu gamau gweithredu eraill a wneir mewn perthynas â chyflawni unrhyw swyddogaeth sy'n gyfrifoldeb y CBC (nid "galw i mewn");
- (b) Llunio adroddiadau neu argymhellion i'r CBC mewn perthynas â chyflawni unrhyw swyddogaeth sy'n gyfrifoldeb y CBC;
- (c) Llunio adroddiadau neu argymhellion i'r CBC ar faterion sy'n effeithio ar y CBC.

Byddai angen cytuno ar ei gylch cyfarfodydd yn ogystal â'r gefnogaeth angenrheidiol a'r rhaglenni gwaith ac ati.

Aelodaeth

8. Cynigir y byddai gan y CBTCh 12 aelod na fyddai'n aelodau gweithredol o'r Cynghorau Cyfansoddol. Mae hyn yn deillio o ofyniad sylfaenol bod nifer cyfartal o aelodau o bob un o'r Cynghorau. Yn ogystal, penodir aelodau gan bob Cyngor i'r graddau y bo'n ymarferol ar sail eu cydbwysedd gwleidyddol unigol, yn hytrach na chyfansoddiad

gwleidyddol cyffredinol Gogledd Cymru o'r aelodaeth. Felly byddai penodiadau o Gonwy e.e. yn seiliedig ar gydbwysedd gwleidyddol Conwy a byddai penodiadau o Sir y Fflint yn seiliedig ar eu cydbwysedd gwleidyddol hwy ac ati.

Adnoddau

9. Nid yw'r naill opsiwn (sefydlu trefn lleol neu ranbarthol) yn drefniant niwtral o ran adnoddau. Bydd angen amser a chapasiti swyddogion i gefnogi'r ddau opsiwn. Gellir rhagweld y byddai'r CBTCh yn cyfarfod tua thair gwaith y flwyddyn. Byddai'n rhaid cael cyswllt rhwng staff y CBC a'r Timau Craffu i sefydlu eitemau ar yr agenda a fyddai'n golygu cynllunio gwaith craffu ymlaen llaw. Byddai hyn yr un fath ar gyfer pob model os ydym am osgoi dull diweddar cyffredinol wrth graffu. Gellir rhagweld bod lefel yr adnodd sydd ei angen i fynychu'r holl gyfarfodydd craffu, ymchwilio i eitemau'r agenda a chynllunio gwaith ar gyfer pob un yn sylweddol. Mae cyfarfod Cyd-bwyllgor Craffu rhithiol yn annhebygol o greu materion ychwanegol yn ymwneud â thâl aelodau.

Y Cynllun Twf

10. Ar 17 Rhagfyr 2021, fe wnaeth Cyngor Bwrdeistrefol Sirol Conwy, Cyngor Sir Ddinbych, Cyngor Sir y Fflint, Cyngor Gwynedd, Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Bwrdeistrefol Sirol Wrecsam (y "Cynghorau Cyfansoddol"); ynghyd â Phrifysgolion Bangor a Wrecsam, Coleg Cambria a Grŵp Llandrillo Menai gytuno i Gytundeb Cydweithio ("GA2") a sefydlodd Gyd-bwyllgor sy'n gyfrifol am oruchwylio a chydlynu bod y Cynghorau yn arfer eu dyletswyddau yng nghyswllt Cynllun Twf Gogledd Cymru ac am gyflawni Gweledigaeth Twf Gogledd Cymru.
11. Fodd bynnag, ac fe ragwelwyd hyn yn GA2 y gallai'r Cynllun Twf o bosib gael ei drosglwyddo i'r CBC, sy'n fater wedi'i gadw'n benodol i'r Cynghorau. Fe benderfynodd y Cynghorau Cyfansoddol yn eu penderfyniadau mewn egwyddor yn 21/22 i drosglwyddo'r Cynllun Twf i'r CBC. Roedd y rheswm strategol cyffredinol i drosglwyddo yn deillio o'r gydberthynas mewn aelodaeth rhwng y Bwrdd Uchelgais a'r CBC ac aelodaeth y CBC, y dymuniad i osgoi gormodedd o gyfrif rhanbarthol sydd â swyddogaethau tebyg, a'r amrywiol fanteision ac effeithlonrwydd cyfreithiol a gweithredol o gael y CBC yn gweithredu fel ei endid corfforedig ei hun.
12. Fel rhan o GA2 mabwysiadwyd Protocol Craffu a oedd yn darparu fframwaith ar gyfer craffu gwaith y Bwrdd Uchelgais Economaidd. Roedd hyn yn cynnwys adroddiadau'n cael eu darparu'n rheolaidd a swyddogion y BUE yn mynychu cyfarfodydd craffu. Oherwydd, yn wahanol i'r CBC y gallai penderfyniadau'r BUE gael eu "galw i mewn", cytunwyd ar broses hefyd i reoli'r posibilrwydd o benderfyniadau niferus yn cael eu galw i mewn. Mewn gwirionedd, nid yw'r un o benderfyniadau'r BUE wedi cael eu galw i mewn. Roedd y trefniant hwn yn bosibl oherwydd cwmpas cul swyddogaethau'r BUE a oedd wedi'u cyfyngu i les a datblygiad economaidd ac yn ymarferol yn cynnwys un pwyllgor craffu o bob Cyngor. Mae angen ystyried y gwaith o graffu'r CBC, gyda'i ystod o swyddogaethau sy'n datblygu, mewn cyd-destun gwahanol. Byddai'r model arfaethedig o CBTCh mewn gwirionedd yn galluogi dull craffu mwy rhagweithiol a pherthynas agosach rhwng y swyddogaeth graffu a'r CBC.

Dylid pwysleisio hefyd nad yw'r model arfaethedig yn dileu pwerau statudol pwyllgorau craffu unigol y Cynghorau cyfansoddol, lle bo hynny'n briodol, i alw ar y CBC i gyfrannu at ac ymateb i adroddiad neu argymhellion ffurfiol. Caiff hyn ei adlewyrchu yn y Rheolau Sefydlog.

Rheolau Sefydlog

13. Paratowyd set arfaethedig o Reolau Sefydlog o fewn y Cylch Gorchwyl ar gyfer y CBTCh a'r rhain fyddai'n ffurfio'r cytundeb i sefydlu'r CBTCh.

Crynodeb

14. Mae angen cydnabod bod creu'r CBC yn golygu newid o ran partneru rhanbarthol o drefniadau'r Cyd-bwyllgor presennol. Gellir hefyd tybio y bydd ei rôl yn gweld amlygrwydd cynyddol ac mae'n debyg y bydd ei swyddogaethau neu dasgau yn ehangu. Bydd hefyd yn datblygu ei drefniadau llywodraethu a rheoli ei hun ar wahân. Felly, mae risgiau ynghlwm wrth dybio y gellir trawsblannu trefniadau presennol y Bwrdd Uchelgais Economaidd neu GwE i'r amgylchedd newydd hwn a chyflawni lefel briodol o her a chraffu. Mae craffu yno i roi sicrwydd i'r Awdurdodau Cyfansoddol a'r CBC ei hun ei fod yn arfer ei swyddogaethau'n gywir. Pa bynnag gorff neu gyrff sy'n cyflawni'r swyddogaeth hon, bydd angen iddynt gael lefel o ddealltwriaeth a gwybodaeth am y sefydliad y maent yn ei graffu, ei waith, risgiau a'r rhyngberthynas gyda'u Cynghorau eu hunain.
15. Mae angen cofio am y canllaw statudol hefyd a'r model CBTCh sy'n cael ei argymhell. Er bod rhanbarthau eraill hefyd wedi dilyn y trywydd CBTCh, er bod modelau gwahanol, y duedd yw rhagdybiaeth o blaid y CBTCh.
16. Byddai angen i CBTCh gynnal perthynas â'i Gynghorau a'i awdurdodau cyfansoddol. Byddai'n gweithredu fel eu corff cynrychioliadol ac ni ddylai fod yn gweithredu fel endid cwbl annibynnol. Byddai'n cael ei ystyried yn rhan o'i gylch gorchwyl fel un sydd â rôl cadw porth rhanbarthol yn natblygiad y CBC a'i swyddogaethau yn y dyfodol. Byddai hyn yn cael ei ymgorffori yn ei gylch gorchwyl. Ar faterion lleol penodol byddai pwyllgorau craffu "cartref" yn dal i fod â'r gallu i graffu'r CBC. Fodd bynnag, mae'n faes allweddol fel mae'r Canllawiau yn awgrymu ar gyfer cynnal y berthynas ddemocrataidd gyda'r awdurdodau cartref. Fodd bynnag, mae risg bod hyn hefyd yn anwybyddu'r pwynt fod y CBC, yn wahanol i Gyd-bwyllgorau traddodiadol, yn gorfforaeth ar wahân y mae angen iddi ddatblygu a chynnal perthynas gyda'i Chynghorau a sefydliadau partner mewn ffordd wahanol. Mae craffu yn elfen allweddol o'r trefniant hwnnw a bydd y CBC yn gweithio'n agos gyda'i Gynghorau Cyfansoddol a phartneriaid eraill drwy sianeli eraill. Mae hynny ynddo'i hun yn tynnu sylw at yr angen i Graffu gael ei wneud o sefyllfa o wybodaeth a dealltwriaeth o'r sefydliad y mae ganddo drosolwg ohono.

Sylwadau Swyddogion Statudol

Swyddog Monitro

Awdur yr adroddiad

Swyddog Cyllid

“Fel mae’r adroddiad yn nodi, ni fydd gweithredu’r Penderfyniad a Geisir yn gost niwtral a bydd ymrwymiad ychwanegol o adnoddau yn creu peth cost ar yr awdurdodau lleol. Fodd bynnag, mae cyflwyno’r trefniadau hyn yn rhan greiddiol o gynnal strwythur llywodraethu’r Cydbwyllgor Corfforaethol ac er mwyn cynnal lefel briodol o Drosolwg a Chraffu bydd rhaid wynebu’r costau hyn.

Penderfyniad a Geisir

- 1. Sefydlu Cyd-bwyllgor Trosolwg a Chraffu Cyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd gyda'r Cylch Gorchwyl yn Atodiad 1.**
- 2. Cytuno bod pwerau Pwyllgorau Craffu Lleol y darperir ar eu cyfer o dan Reoliadau Cyd-bwyllgorau Corfforedig (Cyffredinol) (Rhif 2) (Cymru) 2022 yn cael eu cadw**
- 3. Cytuno y bydd cydbwysedd gwleidyddol enwebeion Cyngor Gwynedd i'r pwyllgor trosolwg a chraffu ar y cyd (CBTCH) yn adlewyrchu aelodaeth Cyngor Gwynedd yn hytrach nag chyfanswm aelodaeth holl gynghorau Gogledd Cymru .**
- 4. Cytuno y bydd yr ysgrifenyddiaeth ar gyfer y Cyd-bwyllgor Trosolwg a Chraffu yn cael ei ddarparu gan y CBC yn unol â'r Cylch Gorchwyl**